

ובהדרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק שביעי: רבינו בסאלי פולמוס החגבים ("אל זרד")

מהתבוננות בסדר גדילתם של חגבי מרוקו ראה רבינו כי בעת בקיעתם אינם בעלי כנפיים כלל.

"... ועוד, הנה אלו החגבים הם מטילים בצים בתוך העפר, ופורחות להם. ומחום הארץ נוצרי' מהבצים שרצים קטנים בלי כנפים כלל, והוא הנקרא בלשון ערב אמרי"ד, והוא רוחש בארץ ובאילנות ומינו אינו דומה לחגב ילדנו, אלא צורה אחרת מרוקם ומצוייר ומשונה בכל גופו מיולדיו. ואותו המין נהגו בו איסור גמור כשרצים. ומין זה עצמו עברו עליהם זמן כמו חודש ימים ראינו בהם נפלאות ה' ב"ה, שכל אחד מהם תולה עצמו מרגליו וראשו למטה ופותח פיו ומוציא כל גופו מפיו ומניח כל הצורה הראשונה שכל רואה יחשוב כי הוא זה, ויצא מין בריה משונה כ[מ?] מין הראשון, ובגמר יציאתו מעור זה חזינא ליה בכנפיו חופין כל גופו וחלק עודף מהכנפים מוכפל על הגוף וכמעט רגע שנשתהה אחר הפשטה ראינוהו שפשט כנפיו ויעוף כציפור. ובדקנו כמה וכמה מהם, וכלם חיילים חיילים כסדר זה."

"נמצינו גומרין ממעשה זה דחמינא ד' הוכחות לסתור המנהג. א': ממה שנוהגים איסור בבניהם של מין חגב זה יגיד כי אינו יוצא מהטהור, דכללא הוא היוצא מהטהור טהור... ב': דהמין עצמו כשנפשט מעורו הנה הוא המין הנאכל וא"כ חוזרים להתיר מה שכבר אסרו. ג': שאין במין זה זמן שכנפיו חופין את רובו שהרי בעת שעדיין לא הפשיט גופו הראשון לא היו לו כנפים כל עיקר; וכשעורו הפשיט, כנפיו יתרי' על רובו. הא למדת כי מאי דאיתמר כנפיו חופין את רובו, לאו היינו מאי דקמן. וכל זה נוסף על עקרי הדין, שחסר בו סימני כרעים ממעל לרגליו, דליכא כפי' רש"י, וגם חסר בו התנאי שהתנה הרא"ש, שצריך שיהיה שמו חגב."

מכל הטעמים האלו הגיע רבינו למסקנה נועזת, כי היתר החגבים שנהגו בו במרוקו, היתר שגוי הוא, וכי האוכלם כאוכל שאר שקצים ורמשים.

"... ומעתה אין לחוש למנהג שנהגו בו היתר, כי לא מנהג הגון הוא. ולא נהגו, אלא בשנת בצורת פשוט ידיהם, וכדברי הרב הזקן, וכל גלילות ישר' שמיסודים מימי קדם בבני תורה, לא נהגו היתר במין זה עצמו הרגיל ביניהם."

רבינו הרעיש הרבה על הדבר ואיסורו התקבל על בני סאלי עירו ובפרט יראי ה' שבהם.

"וכבר כבר מצאה ידי ופירשתי והפרשתי כל יחיד בני עירי מהם ואסרום. וא' מהם שלא שת לבו לדבר זה הראוהו בחלום שהיה אוכל שקצים ורמשים והעירוהו כי הם הארבה שאכל בו ביום. וכמה הערות עשה ה' והצדיק הדברים..."

פניני אור החיים

אהבת ה' ויראתו

וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מַעֲמֶךָ כִּי אִם לִירָאָה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ לִלְכֹּת בְּכָל דְּרָכֶיךָ וּלְאַהֲבָהוּ אֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: (דברים י"ב)

וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מַעֲמֶךָ כִּי אִם לִירָאָה.

וַעֲתָה, כעת, זה מה שדורש ממך ה' ליראה אותו. האם יש דרישה נוספת לשלב הבא?

אומר האור החיים הקדוש: בוודאי.

יש שתי דרגות. יש יראת ה'. והדרגה הזו הכרחית. חייבים לירא מו', לפי שהיראה תגרום לאדם הירא שלא להתרשל בתפקידו מאומה.

אולם יש דרגה נוספת, יותר גבוהה.

אהבת ה'!

וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל בשלב הראשון, כשאתה מגיע לקבל עול מלכות שמים, מו' ה' אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מַעֲמֶךָ, ליראה את ה'.

והיראה היא פתח לאהבת ה'. על ידי היראה תגיע לדרגה היותר גבוהה, ולאהבה אותו."

בריאות שלמה, גם ברוחניות

כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיוּ וְרִבִּיתֶם וְבָאֵתֶם וִירִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם: (דברים ח"א)

מה היינו חושבים על רופא שאומר לפצינט: און אחת... לא נורא... חבל להתאמץ לרפא אותה, הרי יש לך כל כך הרבה איברים נוספים...

אף אחד לא היה מסכים עם משפט כזה. רוצים בריאות שלמה בכל האיברים, לא מוכנים לוותר על שום אבר.

הפסוק אומר "כל המצוה אשר אנכי מצוה היום וגו'". בתחילת הפרשה כבר כתוב "והיה עקב תשמעון את המצוות האלה ושמרתם וגו'". אומר האור החיים הקדוש, מה בא להוסיף הפסוק של "כל המצוה".

לומר לנו - תשמרו את כל המצוות! כל המצוות!

אל יאמר האדם לעצמו, די לי במצוות שאני מקיים. תתייחס לזה כמו עוד איבר בנפך. כל המצוות יסוד אחד ובניין אחד להם. בדומה לגוף האדם.

ההשלמה היא רק על ידי קיום "כל המצוה", בלי לוותר על אף אחת.

כי אכן כל מצוה היא זו שנותנת חיים ומקימת את האבר שקשור לאותה מצוה.

ועשיתם את כל מצוות ה'.

מוסר אביך

וַיִּדְעֶתָ עִם לִבְּךָ כִּי כַּאֲשֶׁר יִיסַר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹהֶיךָ מִיִּסְרָךְ: (דברים ח"ב)

נצייר לעצמנו קבוצת ילדים משתובבים, והנה מגיע אדם מבוגר וקורא לאחד מן הילדים, ומוכיח אותו על ההשתובבות ועל ההתנהגות הבלתי הולמת.

למה הוא קרא דווקא לילד הזה מתוך כל הקבוצה.

כי זה הילד שלו!! אותו הוא אוהב, ומתוך אכפתיות וקירבה הוא מקפיד דווקא עליו.

אומר האור החיים הקדוש, זה מה שכתוב בפסוק: וַיִּדְעֶתָ אֵל לִבְּךָ - שים לב. התבונן ותן דעתך על הדבר הזה. ומה הדבר -

כִּי כַּאֲשֶׁר יִיסַר אִישׁ אֶת בְּנוֹ - דווקא את בנו, מפני שהוא בנו.

כך ה' אֱלֹהֶיךָ מפני שהוא אֱלֹהֶיךָ, שנייחד שמו עליך. לכן הוא מִיִּסְרָךְ על כל דבר שאין ראוי לעשותו.

שמע בני מוסר אביך.

ספיר ויהלום

פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

תורה בשמחה

וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמְעוּן (ו' יב').

פירש רבינו 'האור החיים' הקדוש זיע"א: ויתבאר על דרך אומרים ז"ל (ב"ר מב) 'אין 'והיה' אלא שמחה... נתכוין שצריך שילמוד התורה בשמחה ולא בעצבון, כי דברי תורה אסורין לאכל (יר"ד ס"י שפד).

הגאון רבי אריה לייב זצ"ל ה'שגאת אריה', קיבל על עצמו לצאת לגלות ולהיות נע ונד בין קהילות ישראל. היה זה לאחר שספרו 'שגאת אריה' יצא לאור ושמו נישא לתהילה בכל הארץ. גלותו נמשכה מספר שנים, וזוגתו הצדקנית אף היא הצטרפה אליו במסעיו, כדי לסייע לו ללמוד כאוות נפשו, מבלי שטלטולי הדרך ותלאותיה יפריעוהו משקידתו.

בכל מקום אליו נקלעו היה השגאת אריה שוקד על לימודו בבית המדרש, והרבנית התדפקה על דלתי נדיבים. ממעט המעות שקיבצה, הכינה ארוחה דלה, להחיות בה את נפש בעלה. כך הטלטל השגאת אריה מעיר לעיר ומכפר לכפר, כשהוא מקבל עליו באהבה את יסורי הגלות וטורח להסתיר את זהותו האמיתית.

בדרך מסעותיו הגיע גם לארץ אשכנז, גרמניה, ובינתיים, מפה לאוזן גונבה השמועה שגדול ישראל מכתת רגליו בערי ישראל. שמץ מהידיעה הגיע גם לאזניו של הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל אשר זה מכבר השתוקק לחזות בנועם פניו של השגאת אריה, מה גם שהצטער בשומעו על הצער והיסורים שהיו מנת חלקו של השגאת אריה בגלותו. לפיכך ביקש רבי נתן אדלר מהיהודי הממונה על ה'הקדש' בפרנקפורט, שאם יראה בין האורחים הבאים יהודי שמראהו כך וכך, ואליו נלית זוגתו, יודרו להודיעו ושכרו לא יקופח. בעל ה'הקדש' שמר את הדברים בלבו וחיכה יום יום לבואו של השגאת אריה. אבל הוא התמהמה בדרכים ורק כעבור שבועות מספר דרכו רגליו בשערי העיר פרנקפורט. היתה זו שעת לילה מאוחרת, רוב תושבי העיר נמו את שנתם ובי'הקדש' המקומי בקושי הסכימו לפתוח עבורם את הדלת.

בהיכנסם פנימה הזדרזה הרבנית להכין לבעלה מעט תפוחי אדימה מבושלים, והוא נטל עמו נר ורמב"ם ישן וישב ללמוד מתוך עיון וריכוז. נעימת קול לימודו של השגאת אריה הפריעה את מנוחתם של האורחים האחרים, והללו הזדרזו וכיבו את נרו בגערם בו על ההפרעה.

השגאת אריה נטל את הרמב"ם ויצא החוצה ולמד לאור הלבנה עד לפנות בוקר. אושר ושמחה אפפוהו בעת לומדו ומרוב צהלתו וחדוותו בלימוד התורה קם ממקומו והחל מפזז ומרקד לכבוד התורה. זוגתו הצדקנית שהטיבה להכיר את רחשי לבו השתתפה אף היא בשמחתו לכבודו. קולות השמחה הגיעו לאזניו של בעל הבית שתמה, לשמחה מה זו עושה. ענה לו השגאת אריה: אילו הייתם יודעים כמה יאה ויפה תרצתי את דברי הרמב"ם, גם אתם הייתם מרקדים עמנו.

על אתר הבין בעל הבית מיהו האורח הנכבד,

ומיהר להודיע לרבי נתן אדלר שבלי ספק זהו השגאת אריה. הוא הוסיף וסיפר לו על מעשיו של האורח בלילה, לרבות ריקודי הבוקר אור. רבי נתן אדלר הזדרז לצאת לכבודו של גדול ישראל ונתן לו שלום, וכשהחל לדבר עמו בדברי תורה מיד נוכח לדעת ששגאת אריה וטורי אבן חרותים על לוח לבו (דרכה של תורה: ח"ב עמוד רעה).

שאלו לרבינו אור שבעת הימים ה'בעל שם טוב' הקדוש זיע"א: מה לעשות לזה כשהם מחדשים חידושי תורה שמחים, ומה שיש להם צער על זה השמחה, אולי עבירה הוא. והשיב הבעל שם טוב: מה לעשות, 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', הם בעצמם משמחים הלב. וכשהם שמחים מה שעשו קישוטין לשכינה באמת אין רע ובודאי למצוה רבה יחשב לו (דרכי צדק).

בני חיי ומוזני

כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחֲיוּ וְרִבִּיתֶם וְנִבְאַתֶּם וְיִרְשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאֲבֹתֵיכֶם (ח א).

פירש רבינו 'האור החיים' הקדוש זיע"א, שיש כאן הבטחה למקיימי המצוות שיזכו לבני חיי ומוזני, ובאו דבריו בהקדם דברי הגמרא במסכת מועד קטן (כח): אמר רבא: בני חיי ומוזני, לא בזכותא תליא מילתא, אלא במזל תליא מילתא, ועל דבר זה בא להודיעם משה רבינו בדבר חידושו, שאם ישראל יתעצמו לשמור ולעשות כל המצוות בכללות יובטחו משלשתם יחד. והיינו, שקיים המצוות כולם גובר על המזל, והמקיים את המצוות יזכה לבני חיי ומוזני.

וזהו שאמר הכתוב: 'כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות', וכל העושה כן זוכה לחיים, כמו שנאמר: 'למען תחיון', ולבנים כמו שנאמר: 'ורביתם', ולמוזני כמו שנאמר: 'ובאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם', שהיא ארץ זבת חלב ודבש ובה בתים מלאים כל טוב, ומעתה כל המתעצם בשלימות התורה והמצוות - מובטח בבני וכו' ומוזני. וראיה לדבר, ממשיך רבינו: וזה לך האות, אברהם, שהמזל היה מגיד עליו שלא יהיה לו בנים, ולצד שהתעצם בשלימות בעבודת ה' נשתנה המזל והיו לו בנים.

והא לנו דברים שכתב רבינו עובדיה ספורנו זצ"ל על אתר: הנה המכוון אצל ההמון הוא השגת הצלחות זמניות הנכללות בג' מינים, והם אורך ימים והבנים והממון, והנה בקיום המצוות תשיגו את כולם, לפיכך תשמרו לעשותם. 'למען תחיון' כי אמנם האל יתברך כשצוה כיון שבקיום מצוותיו תשיגו אורך ימים אפילו בחיי שעה, 'ורביתם' שתשיגו ריבוי הבנים, 'ובאתם וירשתם', ושתשיגו עושר וכבוד בירושלם הארץ. וכן כתב רבינו משה אלשיך זצ"ל: כי הלא הדברים המיוחדים אל המזל הנה הנם בני חיי ומוזני... אדרבה על ידי עשותכם 'כל המצוה' הזאת בשלימות לאבד דוגמת מזלותיהם, אז תזכו להפלת שלשת הדברים המיוחדים אל המזל והם: בני חיי ומוזני. ועל האחד אמר: 'למען תחיון' הרי חיי, 'ורביתם' הרי בני,

'וירשתם את הארץ' כו' הרי מוזני, כי ארץ אשר היא זבת חלב ודבש אין לך מוזני רבים ונכבדים מהם.

רבינו 'האור החיים' הקדוש אף שב וכתב כמה וכמה פעמים בספרו הבהיר אודות עניין זה, וכפי שהבאנו את דבריו הקדושים ב'מאורי החיים', ואלו דבריו (ויקרא כו ג, אופן כו): כי באמצעות קיום המצוות הוא שולט ודורך על המזלות... והוא מאמרם ז"ל (שבת קנו). 'אין מזל לישראל', פירוש, הם שולטים בו. וכן כתב (דברים טו ה): כי מאמר חז"ל שאמרו שאינו תלוי בזכות הוא, הגם שיהיו זכותיו מרובים כל שיש לו אפילו חטא אחד לא ישלוט על המזל המראה עליו עוני, אבל כשיגיע לשלימות התורה והמצוות ישלוט גם על המזל וישג עושר ובנים וחיים.

כשהשאלה 'כסף מנל' ניצבת כנגד התהיה הנושנה 'תורה מה תהא עליה', נדרשת חשיבה יצירתית במיוחד וחופן גרוש של סיעתא דשמיא.

כך היה אצל ר' אברהם, בר אוריין ובר אבהן, אברך משי תורתו ואומנותו וכל קשר בינו לבין הבלי העולם כמעט ולא קיים. גם את צרכי הגוף הבסיסיים סיפק לעצמו רק בקושי, מתוך אילוף והבנה כי זו דרך העולם, אך ודאי שלא הילך בגדולות וכלל לא פזל לעבר הבליים וזוטות כמו ממון ורכוש חומרי.

בשנותיו הראשונות לאחר הנישואין סמוך היה על שלחן חותנו, אדם אמיד ומוקיר רבנו אשר העמיד לרשותו את כל סיפוקו בהרחבה. מה שהותיר ביד ר' אברהם את האפשרות לשבת על התורה ועל העבודה ולהתעלות באין מפריע בעבודת הבורא.

חלפו שנים, תקופת החסד הסתיימה זה מכבר ור' אברהם החל להפנים כי המצב דורש שיעשה לביתו, תרמה לכך העבודה שבביתו המתינו לזיווגיהן כמה וכמה בנות, וזאת מהסיבה הפשוטה שאותה דרישה בסיסית המכונה 'נזוניה' דורשת את שלה.

אולם איך שלא ניתח זאת ר' אברהם, מחזה של אברך מסוגו הניצב בשוק המקומי ומכריו כרוכל על מחירי הירקות נראה לו תמוה ואפילו מעורר חלחלה, גם תפקיד 'בעל עגלה' אשר לטענת יודעי דבר יש בידו לפרנס גם אם בקושי - יש בו כדי לקרוא תיגר על דרך חייו נעלית. מה גם שמקצועות אלו, כמו מקצועות אחרים אשר רווחו באותה העת, מלאכתם רבה ושכרם מועט, ומה לו ולהם.

ישב ר' אברהם, חפן ראשו בידיו וחרש כמה קמטים במצחו, הוסיף דמעה או שניים בברכת 'אתה חונן' ואז זה הבליח במוחו. הברקה הזדחלה לאיטה, ניקרה בראשו ואט אט קנתה שביטה והעלתה על פניו חיוך קל של שביעות רצון.

'חיווך' המהם לעצמו, 'מלאכה קלה ששכרה רב בצידה'. כך יוכל להמשיך להגות בתורת ה' היא חפצו, לשקע ראשו ורובו בעבודת ה' ועל הדרך גם להרוויח די כדי פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, כמו גם נישואי בנותיו.

סגולה להצלחה ברוחניות

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתִּי תְּשֻׁמָּה אֶל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וּלְעִבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: (דברים יא ג)
'וְהָיָה אִם שָׁמַעְתִּי תְּשֻׁמָּה'

כפל הלשון, שמוע תשמעו, בא ללמדנו איך זוכים לשמוע את דבר ה'.

'אם שמוע', אם אתה נותן לבך לשמוע את דבר ה', **'תשמעו'**, תזכו לשמוע עוד ועוד.

וכמו שחול דורשים על הפסוק בדניאל 'הב חכמתא לחימין', שאין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה.

מי שמטה אוזנו אל החכמה, זוכה לעוד חכמה. תלמד תורה, תזכה ללמוד עוד תורה.

אם שמוע - תשמעו!

חייבים לעשות 'הגנה'

כִּי אִם שָׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לֵאמֹר אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם לִלְבָּת בְּכָל דְּרָכֶיךָ וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ: (דברים יא כב)

'כי אם שמרת מצוותי את כל המצוות'

לשמור את המצוות, הכוונה כפשוטו, לקיים את המצוות בהלכתם.

ומה הוא כפל הלשון 'שמור תשמרון'?

מסביר האור החיים הקדוש, הכוונה היא לעשות 'משמרת', שמירה והגנה, על המצוות.

ולדוגמה, כדי שלא להיכשל חלילה בחילול שבת, חובה להוסיף מעט מן החול על הקודש. אם אדם יעשה מלאכות עד הרגע האחרון שמותר, יש לחוש שיכשל חלילה בגופו של שבת.

כשיש לאדם טיסה חשובה והכרחית, הוא לא יגיע בשניה האחרונה לשדה התעופה. חובה לקחת מרווח בטיחות. לא לקחת סיכון.

שמור - תשמרון.

עמד על שלו. לדידו, אין הוא רואה כל סיבה לתת לר' אברהם ולו פרוטה בודדת.

'יודע אתה?' פנה אליו הרבי ושיתף בעניינים מכבשונו של עולם, 'גם אני מתווך'.

הרבי? מתווך? הדבר היה לפליאה בעיני הצדדים הנידונים, כמו גם מקורבי הרבי אשר נכחו בחדר ותהו לפשר אמירה זו.

'מתווך אני בין ישראל לאביהם שבשמים' שפך הרבי אור על משפטו הסתום והמשוך, 'מפעם לפעם נדרש אני לתווך בסחורה המבוקשת למעלה בשמים בעוד כאן אין לה ביקוש, ולהיפך לקדם עסקה בה עוברת סחורה מהשמים - לישראל כאן בעולם'.

כאן החל הרבי לפרט, לאוזניהם הנדהמות של הנוכחים, אודות אותה עסקה מופלאה בה הציע לקב"ה את החטאים, העוונות והפשעים של עם ישראל - סחורה שאין לה כל חפץ כאן בארץ, ובתמורה ביקש לקבל עבורם את המחילה, הסליחה והכפרה שאין בהם כל צורך בשמי מרום.

אלא שלא היה די בכך, דווקא הצד הנגדי הוא שעורר אתגר כשסירב לעסקה. לשם קידום העסקה על הצד הטוב ביותר ולהביאה לידי גמר, נדרש היה כי משמים יעניקו בנוסף גם בני, חיי ומוזוני, ורק כך ניתן היה לברך על המוגמר.

'על חלקי בעסקה שילמו לי משמים' סיים הרבי ושיפד אותו במבט חודר כליות, 'בכך שהעניקו לי את מפתחות שלושת הדברים הללו - בני, חיי ומוזוני, ונתנו לי את האפשרות להעניק אותם למי שאחפץ, או ליטול אותם בחזרה ממי שאינו ראוי לכך'

לא היה צריך יותר מכך. הרמז היה ברור וחד, מעורר יראה. אך מתברר שלשרגא היה יותר מקורטוב חוצפה, ואף זה לא גרם לו לציית לפסק הדין. הוא הגיב בעזות מצח כי אינו מתכוון לקיים את פסק הדין, ויצא שאנן לביתו. לא חלפו כי אם דקות מספר, ואל הרבי רצה אשתו של שרגא, בוכייה כולה ומייללת על בעלה שנפל במפתיע למשכב והוא מוטל על ערש דווי. רק כשקיבל על עצמו שרגא את פסק הדין, נאות הרבי לברכו כי ישוב לאיתנו, ולמותר לציין כי כדברי הרבי כן היה.

יסוד הדבר שהגם שבני חיי ומוזוני תלויים ועומדים במזל ולא בזכות, עדיין יש בכוח זכות גדולה לגבור על המזל, כתבו רבותינו בעלי התוספות (שבת קנז): 'אין מזל לישראל - והא דאמר רבא (בשילהי מו"ק) 'בני חיי ומוזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזל'א תליא מילתא', מכל מקום על ידי זכות גדול משתנה' ועומק העניין נבאר בדברי 'השפת אמת' זיע"א, שבדו"א הכל תלוי במזל, אלא שיש בכוח הזכות הגדולה לשנות את המזל עצמו: מדבריהם משמע דלפעמים לאו במזל'א תליא מילתא, אבל י"ל דלעולם במזל'א תליא, אך בישראל על ידי זכות משנים את המזל לטובה, כמו שהיה באברהם דנשתנה מזלו כדלקמן, דקאי צדק במערב כו' במזרח והיינו דכתיב צדק יקראוהו לרגלו.

וכתב הגאון רבי חיים פאלאג'י זצ"ל בספרו 'תנופה חיים' (פרשת וישלח, אות לב): 'שאינן לך זכות גדולה יותר מזכות התורה, שעליה שנינו (אבות

ממחשבה, למעשה. עד מהרה התייצב ר' אברהם בפאתי השוק המרכזי בברדיטשוב, שוק שמשך אליו סוחרים מקרוב ומרחוק ואשר מטבע הדברים שגשגה בו תעשיית תיווך ענפה.

חושיו הלבדניים ויכולת הניתוח שלו הוכיחו את עצמם גם בענייני דעלמא, וכך מצא את עצמו עד מהרה בוחן בדקדקות את ארשת פניו המתוחה משהו של סוחר פלוגי, הניצב לצד סחורתו ומבטיו נשלחים תכופות לשעון הכיס המזוהב.

הלה, הניח ר' אברהם, לחוץ בזמן. סחורתו הניצבת על ידו טרם נמכרה, אולם שעתו אצה לו והוא יאלץ להיפטר ממנה אף במחיר נמוך משמעותית.

מבטו נישא שוב סביב, סוקר את הסביבה ומחפש את החלק השני בפאזל. הוא מצא אותה כמעט בהיסח הדעת, כאשר חלף לצידו צמד סוחרים ושיחתם הקולנית גונבה לאוזניו.

'באתי הנה כדי לרכוש סחורה איכותית, כזו שתאפשר לי לשוב הביתה עם עתודה עסקית של ממש' שמע את האחד מתנה באוזני רעהו, 'אולם לצערי טרם שמתי עיני על סחורה שכזו. נראה כי השוק דל היום למדי'.

אחד ועוד אחד, ידע ר' אברהם, שווה שניים. הסוחר הלוחץ להיפטר מסחורתו והאחר המחפש בקדחתנות אחר סחורה שכזו, והוא בתווך, נשמע לו כמו הזדמנות מצוינת.

כמעט פנה אליהם, אלא שאז עצר בעצמו. 'למה שישמעו לי, אברך בלתי מוכר בעל חזות של בן ישיבה הרחוק מהווי השוק והמסחר' חשב לעצמו, 'הלא יעדיפו להטות אוזן להצעותיו של מתווך מיומן ומנוסה, כזה ששמו כבר הולך לפניו מזה עידן ועידנים'.

את מבטו תפס שרגא, אחד הסוחרים הממולחים בשוק אשר ניצב בארשת זחוחה ובלבוש הדור וסקר את סביבתו בעיניו. שמץ אכזבה ניבט מעיניו, מה שהעיד כי הוא צמא לעסקה כלשהי שבוששה ככל הנראה מלבוא. ניגש אליו ר' אברהם, שטח בפניו פרטי את העסקה המדוברת והציע לו להציגה בפני הצדדים, תמורת אחוז מסוים בעמלת התיווך.

שרגא לא בזבז רגע מיותר. על אתר ניגש לסוחרים המדוברים והציע להם, בשפה חלקלקה כפי שרק הוא ידע, את העסקה אשר תועיל לשניהם ותניב להם רווח ניכר. משא ומתן קצר, והעסקה יצאה לדרך כשהצדדים משלשלים לידי של שרגא את העמלה השמנה. אלא שכאן התברר כי כגודל ערמתו המסחרית של שרגא, כך מיעוט ישרותו. 'העמלה שלך?...' הוא כמעט התפקע מצחוק מול מבטו ההמום של ר' אברהם, 'נראה לך שהיית מסוגל להביא את העסקה לידי גמר בלעדיי? לא אתן לך גרוש!'

ההלם הכה בו, והוא אץ אל רב העיר הלא הוא סגנונו של ישראל הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א, מתנה בפניו את כאבו וכעסו ומפציר בו כי יוציא את הצדק לאור.

שליח בית הדין נשלח תיכף לזמן את שרגא לדין, והרבי לא המתין הרבה בטרם נעץ בו מבט חמור ותהה: 'הכיצד לא תבוש לעשות את רעך ולנשל אותו במרמה מחלקו בעסקה?' שרגא, סוחר ממולח ולא פחות מכך עז פנים,

מתיבתא אור החיים

וכתב בברכ"ש דאולי הכוונה שישגי עד שער החמישים, ולא עד בכלל. אך הביא מספר אור לשמים שכתב ומשה רבינו השיג גם שער הנו"ן, ומה שדרשו מן הפסוק 'ותחסרהו' היינו שזה לא ניתן לו למסור לאחרים. והביא מליקוטי תורה בשם המגיד ממעזריטש זיע"א דגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ואז השיג שער החמישים, ופירש גם דברי רבינו לפי זה, שבסוף יגיע לשער החמישים, והיינו לאחר צאתו מן העולם, אבל בזה העולם גם משה רבינו לא השיג שער החמישים כמבואר בחז"ל ומפורש בכל הספרים. [וראה מש"כ רבינו בפרשת ויחי (בראשית מז כח) בענין סוד הגדלת נפש אדם בעת מיתתו. וביערות דבש (ח"ב דרוש ט) כתב: אבל כבר נאמר במשה 'ותחסרהו מעט מאלהים', מ"ט שערי בינה נגלו למשה ושער החמישים לא נגלה לו, ולכן כתיב שנחסר מעט מאלהים, ושער חמישים אי אפשר לחי להשיג, והוא בכלל לא ידאני אדם וחי, כי בהשיגו אור גדול כזה תתדבק נפשו למעלה ותתפרד מגוף כי תתאוו לאור עליון, כנר קטן המתדבק באור גדול, וכמו שאמרו (חגיגה יד:) הציץ ומת וכו', כי כל המשיגים אור רב, נפשם תתדבק בשורש למעלה, לכך לא ידאני אדם וחי].

וגם בליקוטי תורה (פרשת ואתחנן) מביא מהר"ח מהא"י ז"ל שבעת מיתתו השיג שער הנו"ן, וזה לשונו: זהו שאמרו רז"ל חמישים שערי בינה נבראו בעולם ונתנו למשה חסר אחד, פירוש, מעיקרא שלא היה אלא שאח"כ חסרוהו היותם מעט מאלהים, והוא אות א', או פירוש שחסרו הרבה ולא נשאר לו אלא מ"ט, כמו שאמרו רז"ל אל תקרי מעט אלא מ"ט, והמ"ט הם מעט מזעיר בערך שער הנו"ן הגדול מכולם. ולהיות שכונת משה היה לטובה לא מנע השי"ת הטוב, ובעת אסיפת רוחו יועל משה מערכות מואב אל הר נבו, ונכנס ה' בשמו ונעשה נשמה, וידוע כי הנשמה היא בינה. וכן הביא בשלה"ק בשם האריז"ל בפרשת ואתחנן, ובספר תפארת ראובן (להרחיק רבי ראובן הכהן כ"ץ זצ"ל תלמיד בעל הנועם אלימלך זיע"א) כתב על דברי הש"ס ברי"ה, דלכאורה יש להבין, שהרי בתחילה אמר וכולן ניתנו למשה, ואח"כ אמר חוץ מאחד, גם הקשה שם מה הראיה מן הכתוב 'ותחסרהו מעט מאלהים', וכי אם היה יודע שער הנו"ן, היה דומה לאלהים, ועיי"ש שפירש שבאמת כולם נמסרו למשה, והיה לו השגה יותר מכל הברואים, אלא שמ"ט שערם היה יודע על בוריים, ואילו שער הנו"ן לא ידע כולו, כי השער הנו"ן הוא מהות כבודו של הקב"ה, וזהו שאמר 'חוץ מאחד' עיי"ש.

חסרה יו"ד, ואף זה מן העונה, ובשכר זה זכה לקרני הוד, כי הפליא בראונו יתברך, גם ה' הפליא חסדו לו בשנותו מכל האדם.

ומה שכתב 'שישיג הבין חמישים שערי בינה' אולי כי שמיעה היא קבלת דברים (ראה רש"י בראשית לו כז), ויתכן גם כאן שהכתוב רמז 'תשמעו נו"ן', פירוש, תקבלו ותשיגו חמישים שערי בינה.

ובברכת שמעון העיר דבר"ה (כא:) ובנדרים (לח) איתא: חמישים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו למשה חסר אחד, שנאמר 'ותחסרהו מעט מאלהים'. וכתב רבינו בפרשת שמות (ג ח): ותדע שעם ה' השיגו בבחינת כללותם הכלול במשה שנתייחס בשם עמו השגת מ"ט שערי בינה, וטעם שלא השיג שער החמישים, הוא לצד שאין המושג אלא בהשתדלות המשיג, ולצד שישאל לא נכנסו בני שיער טומאה לברר אותו לא השיגו בבחינת הקודש שכנגדו, והבטיחנו כי לעתיד לבא ישפיע בנו אל עליון תורת חיים שבשער החמישים, והשגתה היא באמצעות הגליות, ובפרט בגלות האחרון אנו משיגים הדבר. עכ"ל. וכן בפרשת ברכה (להלן לג א) כתב: עוד ירצה באומרו 'תוכו וגו' ישא' וגו', על פי דבריהם ז"ל שאמרו בפסוק (תהלים ח ו) 'ותחסרהו מעט מאלהים', שמ"ט שערי בינה נמסרו למשה בסיני, ושער החמישים הלא הוא כמוס את ה'. והוא מה שפירשתי בפסוק (ישעיה יא ט) 'כי מלאה הארץ דעה את ה'', פירוש, הדעה שעדיין היא את ה', ולא מסרה למשה, ובהגלות משיחנו ית' ה' הטוב ההוא. עכ"ל. וא"כ צ"ב מה שכתב רבינו כאן שיוכל להשיג ולהבין חמישים שערי בינה.

כתב רבינו (דברים יב): עוד רמז למה שאמרו בספר זוהר (ח"ג ר"י) ז"ל דלית חדותא קמי קב"ה כשעתא דישאלא משתדלי באורייתא, והוא אומרו והיה סתם שמחה כללית למלא עולם וכשהוא שמח כל העולם בשמחה וששון עקב תשמעון וגו', ורמז בחיבת עקב מדת התורה שיהיה אדם הולך עקב לצד גודל בעונה ושפלות ואז יוכל לשמוע בלימודים, והוא אומרו 'תשמעון' גם בכינוי לנשמות, לומר שבאמצעות שאדם משיג עצמו כעקבים יתגלו לו ויבין סתרי תורה. ואפשר שרמז באות הנו"ן שישגי הבין חמישים שערי בינה, ולדרך זה גזירת הכתוב היא 'תשמעון' שאם ישיג מדרגת העונה ישיג לשמוע דברי תורה ואומרו ושמרתם וגו' פירוש שעל ידי השכלה בתורה ישיג לשמור ולעשות שהתורה מגנא ומצלא מן החטא שהיא השמירה גם מביאה לידי קיום המצוות שהוא המעשה. ע"כ.

מה שכתב רבינו 'אז יוכל לשמוע בלימודים', ובפרשת דברים (א א) פירש רבינו הכתוב שם בדרך רמז שבא משה ללמד כללות יראת ה' ומדות ההגונות הצריכין להולכים בתורת ה', וכתב שם: ג' מדת העונה, כאומרים ז"ל (עירובין נד.) לעולם ישיג אדם עצמו כמדבר, ובפרשת יתרו (שמות יט ב) בפסוק 'ויסעו מרפידיים', כתב שהכתוב בא להקדים לנו שלשה ענינים שהם עיקרי ההכנה לקבלת התורה, שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם נחלת שדי היא תורתנו הנעימה: הא' הוא התגברות והתעצמות בעסק התורה. הב' הוא השפלות והעונה, כי אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשפיל עצמו ומשיג עצמו כמדבר, וכנגד זה אמר 'ויחננו במדבר', פירוש, לשון שפלות ועונה כמדבר שהכל דורכים עליו. והג' הוא בחינת ייעוד חכמים בהתחברות בלב שלם ותמים, לא שיהיו בד בבד. ובפרשת חוקת (במדבר כא יח) בפסוק 'וממדבר מתנה' הביא רבינו דבריהם ז"ל: דמה שזכו נוחליה לא זכו אלא לצד שהיו מחשיבין עצמן כמדבר, וכמו שפירשנו בפסוק 'ויחננו במדבר', שהתורה אינה נקנית אלא באמצעות העונה והשפלות. עכ"ל.

וראה עוד מש"כ רבינו בפרשת תשא (שמות לד כט) על משה רבינו ע"ה, ז"ל: ואולי שיכונו לומר כי מצינו שמדת העונה למעלה מכל, כאומרים ז"ל מה שעשתה חכמה עטרה לראשה שהיא היראה, דכתיב (תהלים קיא ז) 'ראשית חכמה יראת ה'', עשתה עונה עקב לסנדלה דכתיב (משלי כב ד) 'עקב עונה יראת ה'', ומצינו שהעידה התורה על משה שעניו מאוד מכל האדם (במדבר יב ג), וכשאמר ה' לכתוב הדברים מצינו לו שלא כתב 'עניו' אלא 'ענו'

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או בנדרים פלוס - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

הניתוח שבטל

לכבוד מערכת אור הישועות - מהרה"ק בעל האור החיים הק', שלום וברכה!

ברגש בהודיה אני מבקש לשתף בישועה גדולה שזכיתי לה בזכות לימוד ספר האור החיים הקדוש. זו תקופה שאני משתדל ללמוד את דבריו הקדושים מדי שבוע, וחש קשר עמוק וקרוב לרבינו זיע"א.

לפני כחודש הגעתי עם בני התינוק לרופא, אשר קבע כי נדרש ניתוח מורכב ודחוף, כולל אשפוז של כשבוע. לאחר התייעצות עם מומחים, נקבע מועד לניתוח - יום שישי בשעה 8:00 בבוקר.

בלב נסער לקחתי מונית ונסעתי לציון הקדוש של האור החיים בירושלים. עמדתי שם ובכיתי בתחנונים: "רבינו, אין לי זכויות - אך כבן הלומד את תורת אביו, אני מבקש ישועה - שלא יזדקקו לניתוח, גם אם נראה שזה למעלה מדרך הטבע".

למרות ההכנות שנותרו בעיני, המשכתי להתפלל. ביום הניתוח, לאחר ההרדמה, הכניסו מצלמה לבדיקת המקום - והנה, לאחר חצי שעה יצא הרופא ואמר: "אין צורך בניתוח. זו הייתה טעות. אתם משוחררים הביתה".

בכיתי מרוב התרגשות. זכותו של הצדיק עמדה לנו. אשרי הדבקים בתורתו.

י. ל. - בני ברק
(השם המלא שמור במערכת)

מחברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 03-617-1077

